

УДК 271.2(477):322

ЗАДОЯНЧУК ОКСАНА,

аспірант кафедри релігієзнавства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПРОЦЕСУ МЕДІАТИЗАЦІЇ РЕЛІГІЇ В СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОСТІ

У статті аналізується питання розколу українського православ'я з акцентом на політичну складову цього процесу. Співіснування трьох юрисдикцій православної церкви цілком може сприйматися як невід'ємна складова функціонування світської держави, натомість у випадку України це стало однією з найнагальніших проблем у процесі становлення держави. Автор пов'язує такий стан речей, зокрема, із процесом медіатизації, який, будучи яскраво представлений у релігійній сфері, створює умови для широкого обговорення окресленого питання.

Ключові слова: релігія і політика; українське православ'я; медіатизація.

Постановка проблеми. Історія розколу українського православ'я бере свій початок від Харківського собору 27-28 травня 1992 р., після якого в червні цього ж року була створена УПЦ КП. Із того часу має місце обговорення питань міжцерковного конфлікту, взаємовідносин православних церков у державі та питання об'єднання православних церков. Сьогоднішні реалії актуалізують наукові пошуки при аналізі цих питань у релігієзнавчому ключі за умови дотримання основних принципів цієї галузі гуманітарного знання - об'єктивності, позаконфесійності й толерантності.

Останні дослідження і публікації з проблеми. Актуальність теми зумовлена соціально-політичними подіями в державі, котрі ознаменували нову хвилю дискусій та обговорень вищеозначеної проблематики. Обговорення зв'язку процесу державотворення зі створенням помісної церкви в Україні частково перенеслися до сфери медіа. З огляду на процес медіатизації різних сфер суспільного буття в цілому та релігії зокрема [13, с. 9], сьогодні ми спостерігаємо пошуків у обговоренні питань про об'єднання православних церков, до якого, завдяки медіаресурсам, долучена значна частина суспільства. Засоби масової інформації (ЗМІ) постійно висвітлюють це питання, тим самим даючи вихід релігійній проблематиці за межі конфесійних дискусій. Водночас під час обговорення цих питань світськими особами ми спостерігаємо часткове ігнорування православних канонів у питанні отримання автокефалії і звинувачення в бік церков щодо їхньої позиції з того чи іншого питання. Останнє ж однозначно може призводити до втрати толерантності в певних верств населення, суспільних конфліктів і послаблення держави.

Наукове обговорення проблеми трансформації конфесійної комунікації під впливом сучасних технологій та особливостей сприйняття такої комунікації доповнює доробок М. Петрушкевич [11], акцент на медіатизації релігії можна зустріти в роботах М. Балаклицького [1].

Мета статті - проаналізувати сучасний етап процесу взаємовідносин православних церков в Україні в контексті динамічних трансформацій у державі та процесу медіатизації релігії в цілому.

Виклад основного матеріалу. Історії православних церков в Україні, їхнім відносинам на різних етапах розвитку української держави присвячено ряд робіт. Зокрема, дослідник історії православ'я В. Климов розглянув історію православної церкви в Україні з кінця XVII до кінця 80-х рр. XX ст. Відстоюючи позиції україноцентризму, наголошуючи на зв'язку православ'я України з національною духовною культурою в цілому, автор обґрунтовує історичну релігійність світогляду українця, тим самим підтримуючи лінію необхідності становлення помісної української церкви в державі [6, с. 238].

Важливе місце займають праці С. Здіюрука, зокрема його монографія "Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні XXI століття", у якій при аналізі релігійних процесів у незалежній Україні знаходимо обґрунтування необхідності створення помісної церкви задля становлення української державності. Відмічаючи складність та конфліктогенний потенціал вирішення цього питання [5, с. 150], дослідник говорить, що такі намагання загрожують не лише локальними конфліктами, але й дестабілізацією всього українського суспільства. Дослідник акцентує на ролі ЗМІ в цих процесах, оскільки окреслена полеміка має місце не лише в міжцерковних колах, але й публічно обговорюється в релігійних та світських ЗМІ. Автор наголошує на духовно-ідеологічному значенні утворення помісної православної церкви в контексті розбудови демократичного суспільства та зацікавленості в зміцненні іміджу держави на світовій арені.

Науковий аналіз питання демонструє корисність та ефективність існування національної релігійно-церковної сфери для політичного життя України.

Непересічне значення також має доробок відомого релігієзнавця А. Колодного, який у монографії "Україна в її релігійних виявах" пов'язує розкол православ'я в Україні з політичними, а не канонічними питаннями. Також він відмічає вплив преференцій керівництва держави на ставлення до церков українського православ'я. На переконання автора, це повсякчас спостерігається при аналізі історії православної церкви в незалежній Україні. У контексті інтеграції України в християнську Європу дослідник підтримує ідею, що наша держава

має фундаментальні основи для становлення помісної національної церкви, надаючи визначальну роль у цьому процесі УПЦ КП [8, с. 219].

Питанню історичного зв'язку ідеї національного відродження й автокефалії православної церкви присвячений IV розділ книги "Історія православної церкви в Україні", написаний В. Бондаренком. Практична реалізація ідей автокефалії продовжує бути представленою 2 моделями її досягнення - радикальною (УАПЦ та УПЦ КП) і поміркованою (УПЦ). Представники радикальної моделі утворили свої церковні угруповання за безпосередньої підтримки позацерковних сил та здійснюють кроки на шляху до бажаного, тоді як представники протилежної моделі повільніше сприйняли ідею національного відродження, наполягають на поступовому й довготривалому шляху до незалежності, не заперечуючи її біля витоку [6, с. 261]. Подібна ситуація має місце і в сьогоденні реаліях. Автор наполягає на ролі політичних спільнот (окремих політиків та владних структур) у самому міжцерковному протистоянні в Україні.

Історично склалося, що під час вирішення міжцерковних конфліктів влада перетворюється на активного учасника подій, тому доцільно говорити про різні підходи до сприйняття тієї чи іншої церкви в контексті державної політики та преференцій глави держави. В. Бондаренко вважає, що утворення помісної Української православної церкви, яка необхідна для стабільного розвитку України, самотужки тільки суб'єктами протистояння є неможливим, оскільки український міжконфесійний конфлікт може бути віднесений до розряду проблем загальнонаціонального характеру [2].

Таким чином, аналіз наукових праць яскраво демонструє політизацію релігійного середовища в Україні на прикладі православних взаємовідносин церков - зокрема, у питанні їх об'єднання. Аналітиками часто підтримується думка про те, що вирішення міжправославного конфлікту повинне відбуватися безпосередньо в релігійному середовищі - духовенством без участі світських лідерів та пересічних вірян. На нашу думку, очільники релігійних громад, будучи духовними наставниками покоління, мають виражено сприйняти ту відповідальність, яка покладається на них самими вимогами часу.

Особливе місце в цій полеміці займають праці тих авторів, які акцентують на ролі державних інститутів у дотриманні конституційних принципів демократичної, соціальної, правової держави. Звернемося до праці доктора філософських наук В. Єленського, котрий нині є заступником голови Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності та в подальшому буде активно залучений до розробки шляхів вирішення цього питання на рівні держави. Його робота, крім "бурхливого відродження релігії в сучасному світі, її потужного вторгнення у сферу великої політики та міжнародних відносин", присвячена, серед іншого, ситуації в Україні. Дослідник пов'язує "повернення релігії" з процесами націєтворення й суспільно-політичними перетвореннями в державі, тоді як розкол православ'я осмислюється автором як факт, спричинений прагненнями змінити політичний статус держави [3, с. 369].

Створення єдиної української помісної (автокефальної) православної церкви впродовж тривалого періоду торкається питань внутрішньоцерковної, міждержавної та внутрішньополітичної боротьби.

Три найбільш чисельні православні юрисдикції України - УПЦ, УПЦ КП та УАПЦ в різний час отримували відкрити підтримку представників держави в цілому та Президента зокрема. Одночасно є сенс говорити про відсутність одностайного прагнення до усамостійнення української церкви в православному середовищі України і наявність вимог автокефалії з боку держави або окремих активних політичних лідерів.

З огляду на актуальність обраної проблематики вважаємо за доцільне звернутися до історичної реконструкції. У контексті проголошення Україною незалежності, шукаючи підтримки самостійності держави з боку церкви, Л. Кравчук негативно висловився про проведення Харківського собору та утворення УПЦ на чолі з новим митрополитом. Згодом під патронатом Президента відбувся об'єднавчий собор і була створена УПЦ КП, а керівництво країни активно сприяло отриманню автокефалії УПЦ КП впродовж 1992-1994 р. [3, с. 397]. Оскільки УПЦ була єдиною визнаною православним світом юрисдикцією на території України, то через відсутність у церковному праві механізму надання автокефалії чи автономії неможливо було розв'язати ситуацію, що склалася.

Після перемоги на президентських виборах 1994 р. Леоніда Кучми Архієрейським собором УПЦ від 15 грудня 1996 р. було прийнято рішення не порушувати питання про цілковиту автокефалію, водночас припинилося таврування УПЦ. Таким чином, пріоритетним напрямком церковної політики стало збереження стабільності. У 2000 р. Л. Кучма звернувся до патріарха Алексія II з проханням надати УПЦ автономію, але це питання не було розглянуто з аргументацією, що УПЦ де-факто автономна. До цього факту сьогодні апелюють самі представники УПЦ.

За президентства В. Ющенка істотне значення надавалося питанню створення єдиної помісної православної церкви. Представники УПЦ КП найбільш активно відгукнулися на ці намагання адміністрації Президента. Упродовж 2005 - 2010 рр. пожвавилися українсько-константинопольські відносини: заручившись підтримкою Варфоломія I, Президент прагнув здобути автокефалію для української церкви - УПЦ КП та УАПЦ [3, с. 427]. Але цей проект не було реалізовано.

В. Янукович мав своє бачення питання. Тиск на представників УПЦ КП та спонукання повернутися до лона УПЦ став основою його політики в релігійних питаннях. Єдність із Москвою - такою бачилася модель створення єдиної православної церкви в Україні.

У контексті суспільно-політичних подій та з приходом до влади П. Порошенка майбутнє православ'я в Україні здобуває нову динаміку. Зміна предстоятеля УПЦ та реорганізації в церкві в цілому визначають шлях церковної дипломатії та подальшу долю церков. Ще після 30 листопада 2013 року УПЦ КП ініціювала діалог про відновлення єдності православ'я. Представники УПЦ, говорячи словами минулого предстоятеля, наполягають на подоланні існуючого розколу, після якого можливе обговорення отримання автокефалії УПЦ.

Як бачимо, церковний розкол в Україні й сьогодні виступає ознакою роз'єднаності українського суспільства. І немає істотного значення, чи це пов'язано з цивілізаційним розколом (соціокультурний поділ держави), чи політичними перипетіями.

У концепції С. Гантінгтона про зіткнення цивілізацій

головним джерелом конфліктів у сучасну епоху визначена не ідеологія (оскільки ідеологічна "холодна війна" завершилася перемогою ліберальної демократії), а культура (її центральним елементом є мова та релігія) [12, с. 17]. Оскільки найвищою культурною спільністю людей і найширшим рівнем культурної ідентифікації, окрім того, який відрізняє людину від інших біологічних видів, виступає цивілізація, то прогнозоване зіткнення черпатиме свої сили із самоідентифікації людей у питаннях мови, історії, релігії, звичаїв, соціальних інститутів.

Що ж до України, то світоглядні протиріччя, які в ній існують, пов'язані з перебуванням держави між двома цивілізаційними домінантами - східною та західною. Лінія розлому, що відокремлює захід від православ'я, проходить прямо по її центру ось уже кілька століть. Як зазначає С. Гантінгтон, "Європа закінчується там, де закінчується західне християнство і починається іслам та православ'я". Автор стверджує, що загострення протиріч пов'язане, насамперед, із політичними змінами та виражається на президентських виборах підтримкою різними регіонами певних кандидатів. Так, наприклад, вибори 1994 року чітко продемонстрували розкол держави та протистояння в ній парадигм "схід" - "захід", коли Л. Кравчук, ідентифікуючи себе як "національного політика", отримав підтримку виборців західних областей, тоді як Л. Кучму з його орієнтацією на Москву підтримав схід України й привів його до перемоги з невеликим розривом (52 % за Л. Кучму й 46 % за Л. Кравчука) [12, с. 256]. У цьому контексті С. Гантінгтон визначає три можливі шляхи розв'язання існуючого зіткнення в українській державі: перший - це збройне вирішення конфліктних питань із Росією, наступний - розкол України по лінії розлому на дві частини і входження східної до складу Росії, останній - збереження єдності держави, невирішена ситуація зіткнення культур, незалежність держави та співпраця з Росією [12, с. 257]. Який саме шлях реалізується, ще не так давно було питанням часу. Нині ми отримали на нього відповідь.

Отже, у межах теорії зіткнення цивілізацій як визначальної складової вищеозначеної проблеми міжцерковні конфлікти в Україні розглядаються як зіткнення ідентичностей. Харківський собор 1992 р., що викликав негативну реакцію суб'єктів владних повноважень української державної адміністрації, став причиною створення УПЦ КП і засвідчив тим самим, що роль держави і її очільників у процесі розв'язання проблеми розколу українського православ'я може бути ключовою.

Потрібно сказати й про розкол українського православ'я в контексті часткового відбитку стану українського суспільства. За нашими переконаннями, причина цього полягає в сприйнятті широкою публікою міжправославного конфлікту крізь призму мас-медіа, коли заяви церковних ієрархів, окремі оглядові розвідки в пресі відіграють важливу роль, що відбивається на рівні формування індивідуального (особистісного) ставлення до проблеми та колективної (конфесійно орієнтованої) громадської думки.

Хоча ці обговорення цілком на часі, однак, на нашу думку, розпалювання ворожнечі на релігійному ґрунті в контексті намагання вирішити питання українського православ'я є недоречним, оскільки це створює додатковий конфлікт. Один із останніх доробків відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України - книга "Майдан і церква" [10] та наявні в ній документи - свідчать про стурбованість соціально-політичними процесами

в державі тих найбільш чисельних релігійних організацій, що представлені на релігійній карті України. У той же час прагнення до об'єднання православних церков надає визначальну роль цій конфесії, тоді як Україна - поліконфесійна держава, і згідно зі статтею 35 Конституції України утверджується право на свободу совісті та віросповідання, натомість ми отримуємо суперечливі конотації такого процесу.

Висновки

Як бачимо з викладеного вище, проблема налагодження толерантного міжконфесійного діалогу в Україні далека від вирішення. Рух до утворення єдиної помісної церкви зустрічав в історії України протидію навіть на рівні високих посадовців. Стосовно мас-медіа, то політично упереджені, тенденційні, насичені негативною експресією матеріали є, очевидно, способом додаткового спротиву консолідації українських церков і важелем "розхитування" держави - її дестабілізації. На нашу думку, транзитивне кризове українське суспільство потребує якнайшвидшого припинення означених негативних для соціуму явищ бодай у сфері інституту релігії.

На часі також є подальші дослідження означеної проблеми й детальне опрацювання теоретичних аспектів вирішення міжцерковного конфлікту винятково представниками релігійних організацій, які залучені до нього. Адже хибна переконаність у неможливості розв'язання окресленого питання силами українських православних церков стимулює розростання міжправославного конфлікту в суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балаклицький М. А. Медіатизація релігійного життя: термінологічний аспект / М. А. Балаклицький // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. - 2009. - Вип. 2 (17). - С. 369-382.
2. Бондаренко В. Ю. Релігійне життя в сучасній Україні: стан, тенденції та проблеми розвитку / В. Ю. Бондаренко // Людина і світ. - 2003. - № 12. - С. 36-39.
3. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ - початку ХХІ століття / В. Єленський. - Львів : Вид-во Українського католицького університету, 2013. - 504 с.
4. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / В. Є. Єленський. - К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. - 419 с.
5. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття : [монографія] / С. І. Здіорук. - К. : Знання України, 2005. - 552 с.
6. Історія православної церкви в Україні: збірка наукових праць. - К. : Четверта хвиля, 1997. - 292 с.
7. Православ'я в Україні // Історія релігії в Україні : у 10 т. / [ред.: А. Колодний, В. Климов] ; НАН України. Ін-т філос. ім. Г. Сковороди. - К. : Укр. Центр духов. культури, 1999. - Т. 3. - 559 с.
8. Колодний А. М. Україна в її релігійних виявах : [монографія] / А. Колодний. - Львів : СПОЛОМ, 2005. - 336 с.
9. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - К. : Преса України, 1997. - 80 с.
10. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка / [за заг. ред. Л. О. Филипович, О. В. Горкуші]. - К. : Самміт-Книга, 2014. - 656 с.: іл.
11. Петрушкевич М. Релігійні комунікації: християнський контекст : [монографія] / М. Петрушкевич. - Острого : Вид-во

Національного університету "Острозька академія", 2011. - 288 с.

12. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон ; [пер. с англ. Т. Велимова, Ю. Новикова]. - М. : ООО "Изд-во АСТ", 2003. - 603 с.

13. Hjarvard S. The mediatization of religion: A theory of the media as agents of religious change / S. Hjarvard // The Mediatization of Religion: Encantment, Media and Popular Culture / S. Hjarvard (Ed). - Northern Lights & Media Studies Yearbook 6. - Bristol, UK: Intellect, 2008. - Pp. 9-26.

Задоянчук Оксана,

аспірант кафедри релігієзнавства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ПРОЦЕССА МЕДІАТИЗАЦІЇ РЕЛІГІЇ В СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ СОВРЕМЕННОСТИ

В статье анализируется раскол украинского православия с акцентом на политическую составляющую данного процесса. Сосуществование трех юрисдикций православной церкви вполне может восприниматься как неотъемлемая составляющая функционирования светского государства, тогда как в случае Украины это стало одной из важнейших проблем в процессе становления государства. Автор связывает такое положение вещей, в частности, с процессом медиатизации, который, будучи ярко представлен в религиозной сфере, создает условия для широкого обсуждения данного вопроса.

Ключевые слова: религия и политика; украинское православие; медиатизация.

Zadoianchuk Oksana,

Postgraduate of Religion study Department,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE ROLE OF THE PROCESS OF RELIGION MEDIATIZATION IN SOCIAL AND POLITICAL PROCESSES OF OUR TIME

The author analyzes the issue of the Ukrainian Orthodox Church split with emphasis on a political component of this process. Relevance of the chosen topic caused by social and political events in Ukraine, which marked a new wave of debates and discussions regarding relationships of most numerous Ukrainian Orthodox Churches (UOC, UOC KP and UAOC) and their possible association.

The coexistence of three Orthodox jurisdictions may well be seen as an integral part of the functioning of a secular state, while in the case of Ukraine it has become one of the major problems to solve in the process of the state formation. The article analyzes these issues in religious keys with the principles of objectivity, detachment from any confession and tolerance

The theoretical basis of the study were the works of famous Ukrainian researchers: V. Bondarenko, V. Yelenskyi, S. Zdioruk, V. Klimov and A. Kolodny, who were examining in their studies the split of Ukrainian Orthodox Church, history of further relationships of Orthodox churches in Ukraine, ideas of connection of national revival and the creation of national autocephalous Orthodox Church and political events in the country as a whole.

As a result of research the author concludes that in the context of current social and political events in Ukraine, the process of mediatization of religious sphere (perception by society of the orthodox conflict through the prism of the media), civilizational split (socio-cultural division of the state), politicization of the sphere of religion, the issue of Ukrainian Orthodox Church split and attempts of unification of these Churches have gained mass public discussion. By linking this situation, among other things, with the process of mediatization, which is being strongly represented in the religious sphere, author creates conditions for public discussion of this issue.

The combination of these factors does not contribute to the solution of inter-church conflict, but rather enhances it further. The author stresses the need to address this issue solely by religious organizations representatives, since we know from the history the negative consequences of intervention in these processes of secular persons.

Keywords: religion and politics; Ukrainian Orthodoxy; mediatization.

REFERENCES

1. Balaklytskyi M. (2009), *Collection of works of Scientific Research Center periodicals*, 2 (17), pp. 369-382 (ukr).
2. Bondarenko V. (2003), *Liudyna i svit*, № 12, pp. 36-39 (ukr).
3. Yelenskyi V. (2013), Big comeback religion in global politics and international relations in the late XX-beginning of XXI century, Ukrainian Catholic University Publishing, Lviv, 504 p. (ukr).
4. Yelenskyi V. (2002), Religion after communism. Religious and social change in the transformation of Central and Eastern European societies focus on Ukraine, Kyiv, 419 p. (ukr).
5. Zdioruk S. (2005), *Socio-Religious Relations: Challenges of the XXI century Ukraine*, Kyiv, 552 p. (ukr).
6. History of the Orthodox Church in Ukraine: Collection of scientific papers (1997), Kyiv, 292 p. (ukr).
7. Kolodnyi A., Klymov V., ed. (1999), Orthodoxy in Ukraine, in *History of religion in Ukraine*, Vol. 3, Ukrainian Center of Spiritual Culture Publ., Kyiv, 559 p. (ukr).

8. Kolodnyi A. (2005), Ukraine in its religious manifestations, Lviv, 336 p. (ukr).
9. The Constitution of Ukraine, adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine (1996), Kyiv, 80 p. (ukr).
10. Fylypovych L. O., Horkushi O., ed. (2014), Maidan and the Church. Chronicle and expertise, Kyiv, 656 p. (ukr).
11. Petrushkevych M. (2011), Religious Communication: Christian context, Ostroh, 288 p. (ukr).
12. Huntington S. Ph. (2003), The Clash of Civilizations and the Remaking of World Orde, Moscow, 603 p. (rus).
13. Hjarvard S. (2008), The mediatization of religion: A theory of the media as agents of religious change, In S. Hjarvard (Ed.): The Mediatization of Religion: Encbantment, Media and Popular Culture", *Northern Lights & Media Studies Yearbook* 6. Bristol, UK: Intellect, pp. 9-26 (engl).

© *Задоянчук Оксана*
 Надійшла до редакції 12.12.2014

УДК 21.31.35

ЛЕВЧЕНКО ТЕТЯНА,
*старший викладач Національного університету
 державної податкової служби України, м. Ірпінь*

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ВІРИ В СУЧАСНІЙ КАТОЛИЦЬКІЙ ТЕОЛОГІЇ

У статті на підставі вивчення найбільш впливових парадигм сучасної католицької теології виявлено закономірні інтерпретації феномена віри. Показано, зокрема, що католицька теологія XIX - початку XXI століть розвивала метафізичну концепцію віри як згоди розсудку із тезами догматичної теології. При цьому вся наукова й філософська раціональність редукувалась до розсудкової метафізики, а щодо віри заперечувалась можливість її інтуїтивних чи персоналістичних тлумачень. Із середини XX століття цим метафізичним положенням про раціональність та віру надавалася екзистенційна інтерпретація, особливо яскраво розвинута папою Іваном Павлом II в енцикліці "Fidesetratio". Постметафізичною католицька концепція віри стає лише в межах діалогічної парадигми розуміння віри. На підставі проведеного аналізу автор доходить висновку, що, не пройшовши модернізації, домодерне метафізичне вчення католицизму про віру відразу потрапляє в горнило постметафізичного розуміння віри.

Ключові слова: католицька теологія; віра; метафізика.

Постановка проблеми. Феномен віри в сучасній теології тлумачиться більш різноманітно, ніж у попередній християнській традиції. Це пов'язано з об'єктивними процесами змін у релігійній психології віруючих та теологів. Елементи домодерного мислення проходять пришвидшену модернізацію, а модерне мислення переходить до парадигм мислення постмодерних зі значними проблемами й кризами. Намагання вписатися в постмодерний контекст, але уникнути при цьому релятивізму, є самосуперечливою установкою сучасних теологів. Розчарування у відповідних спробах пристосування розуміння віри до постмодерного контексту породжує фундаменталістичну реакцію та намагання відновити домодерний синтетичний світогляд, а то й радикальні мрії про утвердження синкретичної релігійно-міфологічної свідомості. Ці зусилля, які відповідно наслідують лібералізм та консерватизм теологів часів модернізації релігійного світогляду, не вичерпують усіх рецептів відносин релігійного світогляду зі світським контекстом. З'явилися численні концепції "діалогу", які претендують на постліберальність та постконсерватизм власних установок узагалі й у проблематиці релігійного пізнання зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Осмислення процесів парадигмальних змін у розумінні віри в сучасній християнській теології знайшли відображення в теорії парадигмального аналізу теологічних знань, запропонованій Г. Кюнгом [7] та розвинутій сучасними дослідниками Т. Роуланд [11, 12], Ф. Керром [13], А. Колодним [8], Ю. Чорноморцем [9], Г. Христодімом [10].

Метою нашого дослідження є виявлення основних закономірних інтерпретацій феномена віри в сучасній теології. Адаже при всьому багатстві інтерпретацій можна виділити основні парадигми, які є впливовими в протестантській, католицькій та православної теології. У цій статті ми зосередимося на трансформаціях розуміння віри в сучасній католицькій теології.

Виклад основного матеріалу. Як було доведено в наших попередніх дослідженнях [6], модерна парадигма сприйняття віри передбачала її зведення до інтуїції - містичної (Шлейєрмахер, Отто, православна теологія) чи моральної (Кант і ліберальна теологія). Католицька теологія намагалася стримати процеси модернізації, застосовуючи репресії проти всіх теологів, які тлумачили віру як інтуїцію. У католицькій доктрині XIX - початку